

**Alan Ayckbourn'un How the Other Half Loves
(Diğer Yarım Nasıl Sever) Oyununda Anne-Baba Davranışları**

Kaçan KAYA (*)

Özet: Alan Ayckbourn çağımız İngiliz Tiyatrosu'nda insan ilişkilerini en çarpıcı bir biçimde yansıtan oyun yazarlarından birisidir. Ayckbourn'un oyunlarında ele aldığı konular arasında özellikle sıradan orta sınıf insanların aile ilişkileri yer alır. Yazarın How the Other Half Loves (Diğer Yarım Nasıl Sever) oyunu da ciddi bir aile oyunudur. Oyunun anne-baba olmanın getirdiği yükümlülükleri taşıyamayan ebeveynler, aşk, sadakatsizlik, aile içi iletişimsizlik gibi bazı sosyal konular çevresinde geçtiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler : Alan Ayckbourn, Aile, Anne-baba, Davranış, Oyun Yazarı

The Attitudes of the Mother and Father in Alan Ayckbourn's How the Other Half Loves

Abstract: As one of the contemporary British playwrights, Alan Ayckbourn stunningly mirrors human relations in his plays. Among the themes of Ayckbourn's plays are especially the family relations of ordinary middle class people. The playwright's How the Other Half Loves is also a serious family play. It is possible to say that the play takes place between the parents who cannot carry the responsibilities of being parents and some other social issues as love, disloyalty, lack of communication within the family.

Key Words: Alan Ayckbourn, Family, Mother-Father, Attribute, Playwright

---

*) Dr., Erzurum Lisesi İngilizce Öğretmeni.
(e-posta: kagankaya@mynet.com)

Alan Ayckbourn İkinci Dünya Savaşı sonrası orta sınıf kişilerin birbirleriyle olan sıradan ilişkilerini modern İngiliz Tiyatrosuna ustaca taşıyan en önemli tiyatro adamlarından biridir. Oyun yönetmenliğine kısa bir süre önce son verse de aktif tiyatro yaşamını İngiltere’de kendi ismiyle özdeşleşen Scarborough’daki tiyatrosu için oyun yazarak sürdüren Ayckbourn, yirminci yüzyılın toplumsal duyarlılığa sahip önde gelen İngiliz oyun yazarları arasında yer alır.

Ayckbourn’un sıra dışı toplumsal duyarlılığı oyunlarında ele aldığı ciddi toplumsal konulara dayanır. Yazarın İngiliz orta sınıf insanların sıradan yaşamlarını kullanarak yansıttığı bu konular, aynı zamanda evrensel anlamda onun ne kadar önemli bir oyun yazarı olduğunu gösterir. Çünkü Alan Ayckbourn’un oyunlarında işlediği evlilik, aile ve insan ilişkileri gibi konuları yalnızca İngiliz toplumuna özgü değildir. Hiçbir zaman önemini yitirmeyecek evrensel konulardır.

İlk kez 1969 yılında Scarborough’da sahnelenen iki perdelik *How the Other Half Loves (Diğer Yarım Nasıl Sever)* da bu evrensel konular üzerine inşa edilmiş tipik bir Alan Ayckbourn oyunudur. Çünkü oyun kadın-erkek ilişkilerinin ve onların oluşturduğu evlilik ve aile kurumlarının açık bir biçimde eleştirildiği, yapısı bakımından sıradan fars özellikleri taşıyan ancak ele aldığı konuların ciddiyeti bakımından önemli bir komedidir. Olay örgüsü hem eşini aldatan hem de anne-baba olmanın önemini kavrayamamış kadın ve erkek kişilerin davranışları üzerinde odaklanır. Biri çocuklu üç evli çiftin yer aldığı oyun dağınık ilişkiler yumağında bir telefon görüşmesiyle başlar ve benzer bir telefon görüşmesiyle sona erer.

Bir Perşembe sabahı eş zamanlı olarak Philip ve Foster ailelerinin evinde başlayan oyunun ilk sahnesinde gerçekleşen olaylar o günün sıra dışı bir gün olduğunu gösterir. Çünkü Bob ve Teresa Philip çifti ile yakın dostlukları bulunan Frank ve Fiona Foster çifti bambaşka bir sabaha uyanmışlardır. Philiplerde Bob, Fosterlarda da Fiona ancak sabaha karşı evlerine geri dönmüşlerdir. Hem Bob’un hem de Fiona’nın evlerine geç dönmeleri onların beraber olduklarını düşündürür. Bob ve Fioana arasında açıklanamayan gizli ilişki, oyun boyunca onların evliliklerinin neredeyse çökmesine yol açacak bir dizi gülünç rastlantının oluşmasına neden olur. Bununla birlikte bu gülünç olaylar özellikle üzerinde uzun uzun düşünülmesi gereken ailede anne-baba rollerine uygun olan ve olmayan davranışların ciddi bir biçimde ele alınabilmesi için önemlidir. Bu yüzden *How the Other Half Loves (Diğer Yarım Nasıl Sever)* ile teknik anlamda başarılı bulunarak, “farsın Einstein’ı, mekân ve zamanın fethedicisi” (Hill, 1991:139) olarak anılmaya başlanan Ayckbourn’un, seçtiği konular bağlamında da yaşamın acı ve tatlı yönlerini aile ve evlilik ilişkileriyle uyumlu bir biçimde harmanladığı daha iyi anlaşılır.

Oyunun başında ilk olarak Philiplere konuk olunur. Göze çarpan en önemli ayrıntı evdeki dağınıklığıdır. Bu dağınıklık işine gitmek üzere olan Bob ile bir ev kadını olan Teresa arasında evde bir şeylerin yolunda gitmediğini düşündürmeye yeter. Üstelik karı-koca arasında sabahın ilk konuşması da aslında evdeki dağınıklığın o güne özgü olmadığını, onların arasındaki sorunların yeni sayılmayacağını açık bir biçimde ortaya koyar:

Bob: Anladığım kadarıyla şu boş mısır gevreği paketini acı bir özlem ile elden çıkaramıyorsun.

Teresa: Şey, zamanım olmadı... Üzerime gelmene gerek yok. Buraya sabah ikide pis içki kokarak yalpalaya yalpalaya girdiğin ve benim bununla ilgili şu ana dek tek kelime etmediğim düşünülecek olursa...

Bob: Şimdiye kadar...

Teresa: Bununla ilgili tek kelime etmedim. Sanırım orada oturup, kahvaltı olmamasına yakınmak biraz küstahlık.

Bob: Yakınmıyorum. (Ayckbourn, 4)

Eve gece yarısından sonra gelmiş olan Bob'un kendisi için sabah kahvaltı hazırlamaması ve evde yiyecek bir şeyler bulunmaması nedeniyle Teresa'yı suçlaması, onun ne kadar vurdumduymaz bir koca olduğunu gösterir. Çünkü Bob'un eviyle hiç ilgilenmediği çok açıktır. Bob evde yiyecek bir şeylerin olmadığını bile farkında değildir.

Philiplerde göze çarpan bu düzensiz ev ortamı, eşler arasındaki uyumsuzluğun açık bir göstergesidir. Eşler aralarında belli bir iş bölümü yapmamışlardır. Gazete kapıdadır, ama kimin onu içeri alacağı belli değildir. Ev dağınıktır, ama ne Bob ne de Teresa evle yeteri kadar ilgilenmektedir. Mutfakta kahvaltıda yenebilecek tek yiyecek fıstık ezmesidir, ama eve kimin yiyecek-içecek alacağı önceden konuşulup belirlenmemiştir. Oysa aile eşlerin birlikte yaşadıkları yuvada kendilerine düşen görev ve sorumlulukları baştan açıkça belirlemeleri ve bu görev ve sorumlulukları aile düzeni için yerine getirmeleri gereken bir ortamdır. Aile, özellikle eşlerin yuvalarının düzenini sağlamalarıyla aile özelliği kazanır. Bu düzenin sağlanması için ilk aşama hiç kuşkusuz aile içi iyi bir iş bölümünün oluşturulmuş olmasıdır.

Philip ailesinde böylesi bir iş bölümüne ihtiyaç vardır. Ancak Teresa'nın evi için yine de bir şeyler yapmaya çalışıp, evini biraz olsun toplamaya başlamasına karşın Bob'un kılımı bile kıpırdatmadığı görülür. Üstelik Bob Teresa'ya yardım etmek bir yana, bencilce kendi kahvaltısını düşünür. Kahvaltısını yaparken de büyük bir rahatlık içinde okuyacağı gazetesinin kapıdan alınıp kendisine getirilmesini bile bekler. Bob'un evini bir yuva olarak benimsemediği bellidir. Bu ev onun için yatıp kalktığı işe gitmeden kahvaltı ettiği bir otel gibidir. Bu otelde Teresa da sanki bir hizmetçi ya da garsondur. Oysa aile eşlerin birbirlerine gösterecekleri saygı ve sevgiyle ayakta durur. Eşlerin birbirlerine saygı ve sevgi gösterme biçimlerinden biri de evde birbirlerine destek olup yardım etmeleridir. Ama Bob'un evlilik anlayışı kadın-erkek arasında oluşturulan belli görev ve sorumluluklarla donatılmış bir antlaşma olan bu kurumun özellikleriyle hiçbir şekilde bağdaşmaz.

Teresa Bob'un evde bir eş gibi davranmamasını, sanki bir konukmuş gibi hareket etmesini zaman zaman olumsuz bir biçimde eleştirmekten kendini alamaz: "Sen hiç yardım etmiyorsun, ama hiç" (Ayckbourn, 1986: 9). Teresa, ailesinin dengesinin daha da bozulmaması için Bob'u uyarsa da bu tembel kocanın eşinin uyarılarını dikkate almadığı, onun sözlerini hiç umursamadığı görülür. Gerçekte aile onu oluşturan bireylerin sıcak

ilişkileriyle vardır. Bob ise eşiyile sıcak bir ilişki kurmayı aklından bile geçirmez. Öyle ki Teresa'nın evdeki yalnızlığından ve içinde bulunduğu bunalımdan bile habersizdir. Eşini ihtiyaç duyduğu bir anda hem duygusal anlamda hem de fiziksel anlamda yanında bulamayan Teresa'nın serzenişleri, kocasının yanlış davranışlarıyla karşı karşıya olan bu kadının duygularını belirgin bir biçimde gösterir:

Teresa: Hiç umurunda değil. Ama hiç umurunda değil, umurunda mı? Ben umurunda değilim, Benjamin umurunda değil.

Bob: Senin neyin var?

Teresa: Başa çıkabileceğimi sanmıyorum. Aklımdaki tek şey bu. Artık başa çıkabileceğimi sanmıyorum.

Bob: Sen iyi götürüyorsun.

Teresa: Burada tek başıma bir inek gibi oturmak yerine yapabileceğim bir şey olmalı. Sen, hiç burada, yanımızda değilsin. (Ayckbourn, 1986:11)

Bob yalnızca eşine karşı sıcak davranmıyor, ona kocalık yapmıyor değildir, o aynı zamanda küçük oğlu Benjamin ile de iletişim kurmakta güçlük çeken bir babadır. Bob'un oğluyula ilgilenmemesi, ona sevgi göstermemesi baba-oğul arasında olumlu bir iletişimin olmadığını gösterir. Gerçekte Bob'a bir baba demek bile anlamsızdır. Bob'un nasıl olmuşsa babalık duyguları körelmiştir. Bob, hiçbir zaman oğluna fiziki ya da duygusal bir yakınlık göstermez. İşe gitmeden önce ayakkabılarını giyerken, yaşanan bir olay bunu açık bir biçimde gözler önüne serer:

Bob: Allah aşkına, neden ona birkaç oyuncak almıyorsun? Demek istediğim, neden onunla oynamak zorunda-(ayakkabısını Benjie'nin elinden çekip alırken ayakkabıdan bir ses gelir. Elini ayakkabının içine atar ve bir oyuncak çıkarır) Bu da ne?

Teresa: Bu onun moo- moo'su! Ayakkabılarında çiftlik oyunu oynamayı seviyor.

Bob: (vahşice) Peki, söyle ona kendi ayakkabısını alsın. (Oyuncağı da oyun bahçesine fırlatır)

Teresa: Dürüst olmak gerekirse, onunla ilgili konuşma biçimin bazen beni korkutuyor. Sen onun babasıdır. (Ayckbourn, 1986:18)

Bob'un yaşamında oğluna yer vermediği oldukça açıktır. Evden erken saatlerde çıkıp, eve geç saatlerde dönen bir baba olarak onun oğlunun yüzünü bile göremediğini söylemek yerinde olur. Bu nedenle Bob'dan en azından oğluyula beraber olduğu kısa anlarda ona sıcak davranması beklenir. Oysa Bob davranışlarıyla oğlunu sahiplenmeyen, sıradan bir kişi görünümündedir.

Bob'un oğluna karşı sıcak olmayan davranışları yanında onun gerçekten babalıktan anlamadığını söylemek doğru olur. Çünkü Bob oğlunun henüz çok küçük bir çocuk olduğunun ve oyun oynamanın küçük yaştaki bir çocuğun dünyasında ne kadar önemli olduğunun da farkında değildir. Oysa Benjie gibi 2-3 yaşlarında olan çocukların ruh, beden ve akıl gelişimlerinde oyunun çok etkin bir rolü vardır. Oyun oynayan çocuklar bir yandan bireysel anlamda gelişirken, öte yandan toplumla bir etkileşim içine girerek, toplum kurallarını öğrenirler. Bu nedenle oyunun çocukların toplumsallaşmalarına yardımcı olduğu söylenebilir. Ama Bob bilinçli bir baba değildir ve onun çocuk yetiştirmekten haberi yoktur.

Gerçi Teresa Bob'u böylesine bilinçsiz bir aile reisi olduğu için defalarca uyarır, ama ailedeki sorunları yalnızca dile getirmekle yetinip, bu sorunlar için bir çözüm üretmez. Bob evde olup bitenden haberi yokmuşçasına davranmayı sürdürür. Bob'un evden çıkmadan önce Teresa ile son konuşması aslında onun hiçbir zaman bir aile reisi olmayı başaramayacağını gösterir özelliğindedir:

Teresa: Çok güzel. Buradayım, bu evde her gün bu çocukla yine hapisim.

Bob: Bu beş Sterlini al. Beş koca Sterlin. Şimdi çığına dönebilirsin. Dışarı en yakın dükkâna git ve biraz yiyecek almayı dene. Yalnızca yer fıstığı kavanozları olmasın. Gerçek yiyecekler al.

Teresa: Devam et, kaç. (Ayckbourn, 1986:18)

Bob'un sözleri ailede aynı zamanda büyük bir iletişim sorunu olduğunu da kanıtlar. Çünkü o, eşinin serzenişlerini o kadar basite alır ki, onu beş Sterlinle eve en yakın dükkâna göndermeyi düşünerek, kendince hem evdeki yiyecek sorununu hem de eşinin bunalım sorununu en doğru biçimde çözmüş olur. Bob'un bu davranışı ailedeki iletişim sorununun gerçek nedenini gösterir. Bob ailesine yeterince zaman ve enerji ayırmayan, açıkçası eşini ve çocuğunu önemsemeyen ve onları gerçekten dinlemeyen sözde bir aile reisidir.

Bu sözde aile reisi evinin dışında ise bambaşka bir iletişim anlayışına sahiptir. Evdeki Bob'un tersine evin dışındaki Bob çok anlayışlıdır. Onun karısı ve oğlu dışında nedense iletişimi herkesle çok iyidir. Gece yaralarına kadar iş arkadaşı William ile konuşmaktan sıkılmaz. Evinin dışında Bob'un sergilediği böylesi bir anlayış ve sabır Teresa'yı kıskandıracak özelliğindedir:

Bob: Aslında [William'la] çoğunlukla dükkâna konuştuk.

Teresa: Sabah ikiye kadar mı?

Bob: Bu ve diğer şeyler...

Teresa: Keşke benimle de sabahın ikisine kadar konuşsan... (Ayckbourn, 1986:13)

Teresa'nın kıskançlığı aslında eşinin kendisiyle ve oğluyla iletişim kurmayı başkalarıyla iletişim kurmasından ötedir. Teresa eşinin kendini aldattığından kuşkuludur. Oysa

bunun sıradan bir kuşku olmadığı çok geçmeden ortaya çıkacak olması bile Bob'u rahatsız etmez. Bob başta yalanlarından, olgun bir eş ve baba olmaktan ve ailesini hiçe saymaktan hiç de rahatsız değildir. Bob'un Fiona ile ilişkisinin ortaya çıkmasıyla birlikte ailesinin dağılacak olması, sonuçta belki de bir çocuğun babasız büyüyecek olması gibi dertleri olduğu söylenemez.

Philiplerde özellikle Bob'un Teresa'yı aldatıyor olmasıyla bozulduğu anlaşılan aile yaşamına karşın, onların komşuları Fiona ve Frank arasında ilk bakışta hiç de karmaşa dolu bir aile yaşamı gözlenmez. Onların evi oldukça düzenlidir. Bunda onların çocuklarının olmayışının büyük rolü vardır. Ayckbourn çocuklu Philipler ile çocuksuz Fosterlar arasında böylesi bir karşıtlığı bilinçli olarak oluşturarak, çocuk yetiştirmenin; anne-baba olmanın, ne denli ciddi bir sorumluluk gerektirdiğini göstermek ister gibidir.

Fosterlardaki aile düzenini yalnızca onların çocuk sahibi olmamalarına dayandırmak ise yanıltıcı olur. Frank eşine karşı o kadar anlayışlıdır ki, onun eve geç gelmesini ve o günün evlilik yıl dönümleri olduğunu unutmasını bile gözünde büyütmez, onu güç durumda bırakmaz. Fiona'nın gece geç saatlere kadar eşiyile sorunlar yaşayan Mary ile birlikte olduğuna inanır. Bu arada işe çıkmadan önce tamamen farsa özgü bir rastlantıyla Fiona'ya iş arkadaşı William ve onun eşi Mary'yi akşam yemeğine davet ettiğini söyler. İşe giden kocasının ardından yemek hazırlıklarına başlayan Fioana gibi öteki evde kocasından kuşkulanan Teresa da Mary'yi aramış ve onu eşi William ile bir sonraki akşam yemeğe çağırmıştır.

Ayckbourn için aynı konukların katılacağı akşam yemekleri, hem Philip hem de, Foster çiftinin evlilik ve aile yaşamlarının daha da yakından tanınmasını sağlayacak bulunmaz bir fırsattır. İki yemek ayrı akşam olsa da Ayckbourn onları eş zamanlı yansıtmayı yeğler. Fosterlardaki yemek Fiona'nın yemek öncesi kocası Frank'i William ve Mary'nin evliliğine değinmemesi konusunda uyarmasıyla Fiona adına sorunsuz geçer. Böylece Fiona'nın yalanı hemen ortaya çıkmamış olur. Eşinin kendisini aldattığından habersiz olan Frank'ın sofrada evliliklerinde sorunlar olduğunu sandığı Featherstonelara ders verircesine kısa bir konuşma yapması bile kimseyi şaşırtmaz. Bu konuşma genel anlamda Ayckbourn'un evlilik ve aile yaşamı üzerine oyunlarına sıkıştırdığı önemli notlardan biri olması bakımından büyük önem taşır:

Eşim ve ben -biz tanrı bilir kaç yıldır evliyiz ve defalarca sert tartışmalar yaptık -dün bizim evlilik yıl dönümümüzdü. Şunu söylemek gerekir -her ikimiz de birbirimizin canını sıkarsız. Zaman zaman kendi kendime söylediğim şey, Frank hiçbir şey evlilikten iyi olamaz, yaşın ilerledikçe evlilik daha iyi olur ve hiçbir şey bundan daha önemli değildir. Bu nedenle benim öğüdüm: Sonuna kadar dayanın. Sonuna kadar dayanın. Benim gibi, yaşlandığınızda pişman olacağınız şeyleri şimdi yapmayın, hiç dilemeyin. (Duraklar) Sorunla ilgili söylemek zorunda olduğum her şey bu. Şerefe!
(Ayckbourn, s.35)

Bu konuşma dışında bir heyecan yaşamayan Fiona'nın sorunsuz geçen gecesinin tersine diğer evde henüz konuklar gelmeden, yalanının ortaya çıkacak olmasından korkan Bob evi bir bahaneyle terk ettiğinden herkesi sorunlu bir gece bekler. Konuklarıyla tek başına kalan Teresa'nın her zamanki yalnızlığı yanında, beceriksizliği de akşama damga vurur. Çünkü Ayckbourn çocuklu ev kadınlarının ev işlerindeki beceriksizliğini ve onların durumlarıyla ilgili yakınıp durmalarını bilinçli olarak oyunlarına taşıyan ender yazarlardan biridir. Teresa'nın yaptığı çorba ile ilgili olarak, konuklarına: "Umarım bu çorbayı seversiniz. Saatlerce onun başında kaldım. Elimin altında olan her şeyi pratik bir şekilde ekledim. Benjie de bana azıcık yardım etti" (Ayckbourn, 1986:42) diyerek kendini acındırması, umutsuz çocuklu ev kadınlarının sözlerinden bir örneği yansıtır. Teresa'nın sözleri onun anne sorumluluğunu taşımadığını, anneliği ve ev kadınlığını bir meslek olarak görmediğini bir kez daha açığa çıkarır. Bu onun en önemli kusurudur. Ayckbourn, "beni her zaman çocukları olduğu için yakınan kadınlar güldürür. Onlar 'Yalnızca bir bebek yapacağım ve hemen işime yeniden döneceğim.' derler; siz de 'Hayır, eğer anne olmak istiyorsan bu harika bir iş' zaten dersiniz" (Dukore, 1991: 9) biçiminde bir açıklamayla anne sorumluluğunun ne denli önemli olduğunu vurgular. Oysaki Teresa böylesine önemli bir sorumluluğu taşıyamamaktadır.

Philiplerdeki akşam yemeği Teresa'nın kusurundan çok Bob'un aile reisliğinin sorgulanmasını gerektirdiğinden, bu yemek sonunda yaşananlar üzerinde ayrıca durmak gerekir. Çünkü Bob'un sarhoş bir biçimde eve dönüşünden sonra yemek, onun eşini aldattığını itiraf etmesine bağlı olarak bir karı-koca kavgasıyla sonlanır. Bob bu kavgayla eşine ve oğluna değer vermediğini bir kez daha göstermiş olur. Ancak Ayckbourn bilinçli bir biçimde bu anne-baba kavgasının küçük Benjie'nin önünde gerçekleşmesine izin vermez. Bu trajik kavga sırasında Benji'yi sahne dışında tutar. Yazarın bu davranışı onun aile kurumuna verdiği değerle ilişkilendirilmelidir. Ayckbourn, bir ailede ne tür bir olumsuzluk yaşanırsa yaşansın onun özellikle ailedeki çocuklar üzerinde ağır ruhsal izler bırakacağına bilinciyle hareket eder.

Benjie açısından da oldukça önemli olan bu sıra dışı kavga sonrası Cumartesi sabahına kapıda Teresa'nın "Sonsuza kadar elveda!" (Ayckbourn, 1986:48) yazılı notuyla uyanan Bob, kapının çalmasıyla Teresa'nın oğluyla birlikte eve döndüğünü düşünür, ama yanılmıştır. Karşısında Mary vardır. Bob bir hayal kırıklığı yaşar, ama bunun nedeni ne Teresa'yı ne de oğlunu özlediğindedir. Henüz akli başına gelmemiştir. Gerçekte bu hayal kırıklığının nedeni, ona o hafta sonu sabahı kimsenin kahvaltı hazırlamayacak olmasıdır.

Öte yandan kocasını terk eden Teresa evinden çok da uzaklaşmamış, belki de uzaklaşamamıştır. Komşuları Frank ile evlerinde dertleşmektedir. Başta annesine gitmeyi düşünen aldatılmış bu kadın, bunun yerine kendi çocukluğuna gitmiş, çocukluğunda onları terk eden babasını hatırlamış, babasının annesine ve kendine yaptığı gibi yapmayı, her ne olursa olsun küçük oğlu Benjie'nin kendi gibi babasız büyümesine gönlü elvermemiş ve evine çoktan yaklaşmıştır. Ayckbourn Teresa'nın evine yaklaşmasını onu iki boyutlu resmederek sunar. Bu resmin ilk boyutu kendi ayakları üzerinde duramayan, güçsüz bir

kadına, öteki ise çocuğu için yapmayacağı şey olmayan, sorumluluk sahibi bir anneye aittir. Bu bağlamda Teresa'nın özellikle bir anne duyarlılığıyla Frank'a söylediği sözler gerçekten düşündürücüdür:

Teresa: Bitirmeyi düşünüyorum. Sen tamamıyla haklıydın.

Frank: Öyle mi?

Teresa: Ama neden ondan vazgeçeyim ki? Biz sürekli onun beni aldatışının bir aşk ilişkisi olduğunu söylüyoruz, ama belki de böyle bir şey değildi.
(Ayckbourn, 1986:54)

Bu sözlerden yola çıkarak, anne Teresa'nın evine dönme çabası üzerinde ayrıca durmak gerekir. Çünkü Teresa bir anne sorumluluğuyla hareket ederek, ailesine ve evine sahip çıkarak, özellikle oğlu için kendini feda etmekte ya da diğer bir deyişle kendini kandırmaktadır. Gerçekte anne olmak kolay bir iş değildir. Teresa artık bunu anlamıştır. Ancak gerçekten de Teresa'nın eve dönüşünün tek nedeni oğlunun babasız büyümemesi için midir? Ayckbourn Teresa'nın eve dönüş kararını olumlu ya da olumsuz bir biçimde eleştirmeden, hiçbir yorum yapmadan izleyiciye bırakır. Ancak onun evlilik ve aile kurumlarının sürekliliğini sağlamak gerektiğini bildiği ve buna göre hareket ettiği söylenmelidir. Yazar, ailenin sürekliliğini sağlamak gibi ağır bir sorumluluğu ise yalnızca anne Teresa'nın omuzlarına yükler. Buna bağlı olarak, bir anneyi aldatıldıktan sonra ne gibi gerçeklerin beklediğini düşünme ve yorumlama işini izleyicilerin kendilerini Teresa'nın yerine koyarak yapmalarını ister.

Anne Teresa komşusu Frank ile dertleşirken, kendini çok geçmeden evinde bulur. Frank'ın Bob'u aramasıyla gerçekleşen yanlış anlama bir bakıma Teresa'nın evine dönüşünde görünen en büyük etkidir. Çünkü Frank Teresa'ya telefona Mary'nin çıktığını Bob'un ise banyoda olduğunu söylemiş bulunur. Teresa duyduklarına inanamaz. Bunun üzerine dışarıya çıkar, evine koşar. Gerçekten de Mary'yi evinde bulur. Yeniden evini ele geçirmesi gerektiğini düşündüğünden şaşkınlığını üzerinden çabuk atar. Teresa ilk kez bu kadar güçlü görünür. Mary'ye: "Bu yer yaşam için bir iş yeri" (Ayckbourn, 1986:58) derken, artık evinin kadını olması gerektiğini çok iyi anlamış gözükür. Evini gerçek iş yeri olarak benimsemeye başlayan Teresa, artık orayı çekip çevirmesi gereken bir ev kadını izlenimi verir. Onun asıl işi küçük oğlu Benjie ve eşi ile ilgilenmektir. Bunun için de evinin düzenini sağlamak ve bu düzeni korumak ister. Teresa düşünce anlamında buna hazırdır. Evden uzakta olduğu kısa bir süre içinde dersini almış, kendine gelmiştir.

Teresa'nın eve dönüşünden sonra Frank'a evinde olanlar hakkında bilgi vermemesi, oyunda başka bir yanlış anlamaya neden olur. Frank, William'ı arayıp Mary'nin Bob ile birlikte olduğunu söyleyince, William eşinin onu aldattığını sanarak, Frank'ın yanına konuşmaya, gerçekleri öğrenmeye gelir. Duydukları karşısında öfkesine karşı koyamayarak, eline geçirdiği bir maymuncukla yukarı Bob'un yanına koşar ve eşinin kapıyı açmasıyla içeri girer. Teresa'nın içerde olmasına karşın ne Mary'yi ne de başka birini dinler. Aklını yitirmiş gibi davranan bu kıskanç koca birdenbire Bob'un üzerine atlar ve ona sıkı

bir yumruk atar. Olanlar karşısında Mary çılgın atarak, Frank'ın yanına kaçar ve orada bayılır. Yanlış anlamalar nedeniyle gerçekte hiçbir sorunu olmayan William ve Mary de böylece bir evlilik kriziyle karşı karşıya kalır. Ancak daha sonra Frank'ın bir yönetici duyarlılığıyla bütün çiftleri bir araya toplamasıyla ilk önce William ve Mary daha sonra da Bob ve Teresa çifti herkesin önünde barışarak, evlerine dönerler.

Diğer ailelerde sular biraz olsun durulsa da Frank, Fiona'nın eve geç gelme nedenini öğrenmek ister. Fiona'yı biraz olsun sıkıştırınca da gerçeğe ulaşır. Fiona açık açık eşini aldatıldığını itiraf etmek zorunda kalır:

Frank: Ben tanıyor muyum?

Fiona: Bir bakıma.

Frank: Anlıyorum.

Fiona: Gerçekten bir anlamı yoktu -demek istediğim- senin kadar güzel bir elmanın yarısı değildi.

Frank: O!

Fiona: Beni bağışlayacak mısın?

Frank: Elbette! Elden başka bir şey gelmez, değil mi? Bunu bir çeşit alışkanlık haline getirmezsen...

Fiona: Sevgilim (onu alnundan öperek)

Frank: HmMMM! (Ayckbourn, 1986:75)

Fiona her ne kadar eşini aldatmış olsa da dürüstçe yaptığı itirafla eşinin güvenini yeniden kazanmayı başarır. Eşine bir kez olsun dürüst davranan Fiona, bir daha böyle bir yanlış yapmayacakmış gibi görünür. Ancak oyunun sonunda Frank'ın eşini kolayca bağışlamasından çok daha şaşırtıcı bir olay gerçekleşir. Bu olay Frank ve Teresa arasındaki sıra dışı bir telefon görüşmesidir. Eşleri tarafından aldatılmış bu iki insanın gizemli konuşmaları onların aldatılmış olmayı basit bir biçimde içlerine sindiremeyeceklerini gösterir:

Frank: Bir yerde buluşmak mı? Evet, iyi olur.

Teresa: İyi. Benim numaramı biliyorsun artık, beni istediğin herhangi bir zaman ara.

Frank: Çok teşekkür ederim. Arayacağım. Hoşça kal.

Teresa: Hoşça kal. (Ayckbourn, 1986:78)

Frank ve Teresa arasındaki bu telefon konuşması, bu ikilinin gizli bir planları olacağını, diğer bir deyişle onların oç alma peşinde olduklarını düşündürür. Sonuçta oyun bir boşanmayla sonlanmamıştır, ama Philip ve Foster ailelerinin içinde bulunduğu kargaşa sürmektedir. Bu telefon görüşmesi oyundaki evlilik ve aile kurumunun içine düştüğü içler acısı durumu örneklendirir. Bu nedenle oyunun bir boşanma sahnesinden çok da farklı sonlanmadığı söylenmelidir. Bu iki aile yine bir aldatma sorununun eşiğindedir. Sonuçta

bu telefon görüşmesi iki aile açısından rollerin değiştiğini, Teresa ve Frank'ın kişisel hırsları doğrultusunda yuvalarını hiçe saydıklarını gösterir.

Sırlarla dolu bu görüşmenin olası bir diğer sonucu da kocasını aldatmak isteyen Teresa'nın oğlu Benjamin'e dolaylı olarak zarar verebilecek olmasıdır. Bu, Teresa'nın umurunda bile değildir. Evine döndüğünde aklı başında görünen Teresa gitmiş, yerine yine hırsları altında kalmış, yuvasının en önemli unsuru olan küçük çocuğunu düşünmeyen Teresa gelmiştir. "İki ailenin yaşadıklarını üst üste bindiren ve ayrılmamacasına birbirleriyle saran" (Marowski ve Stine, 1985:45) Ayckbourn'un oyunu yine başka aile sorunlarına açıktır. Teresa'nın annelik rolüne uygun davranışlar sergilememesi yuvasının bozulmasına, üstelik sonunda ailesinin yok olmasına neden olabilir. Böylesine olası ciddi sorunların odağında da her ne kadar yazarın koruması altında görülse de küçük Benjie vardır. Çünkü neredeyse babasız büyüdüğü görülen Benjie Teresa'ya muhtaçtır. Bu nedenle anne Teresa'dan beklenen, anne olmanın sorumluluk ve özveri gerektirdiğini anımsaması ve anne davranışlarını gözden geçirmesidir.

Bob-Teresa çiftinin yaşadığı aile sorunları gibi birçok ailevi sorunu oyunlarına ustaca taşıyan Alan Ayckbourn'un anne-baba davranışlarını dolaylı olarak eleştiri bombardımına tuttuğu bu oyununu, yirminci yüzyılın ikinci yarısındaki evlilik ve aile düzenini yansıtan en önemli "toplumsal belgeler" (Fisher, 1996:22) arasında saymak gerekir. Yazar, anne-baba davranışlarını öylesine ciddiyetle ele alır ki "kocanın aldatılması, yapılan yanlışlıkları gizlemeler, yanlış anlamalar ve genel düzensizliklerin beklendiği standart fars" (White, 1984:34) oyun örtütüsü üzerine kurulu olan *How the Other Half Loves (Diğer Yarım Nasıl Sever)* ciddi bir komediye dönüşür. Bu komedinin aile bağlamında yazarın dünya görüşünü yansıtmaya elverişli bir ortamı oluşturduğunu söylemek yerinde olur. Çünkü Ayckbourn, her zaman olduğu gibi aile içinde yaşanan gülünç olayların ardındaki acı gerçeği gösterme amacına ulaşır. Böylece izleyiciyi büyüler ve onları oyun sonrasında bile ailedeki anne-baba davranışları gibi ciddi bir konu üzerine düşünmeye zorlar.

Kaynakça

- Ayckbourn, A. (1986). *How the Other Half Loves*, Samuel French, London.
- Dukore, Bernard F. (ed.) (1991), *Alan Ayckbourn: A Casebook*, New York: Garland.
- Fisher, James. (1996). "Alan Ayckbourn." *British Playwrights, 1956-1995: A Research and Production Sourcebook*. Ed. William W. Demastes. Westport, CT: Greenwood.
- Hill, Holly. (1991). "Ayckbourn's Plays in New York", in: Dukore, Bernard F. (ed.): *Alan Ayckbourn: A Casebook*, New York: Garland.
- Marowski, Daniel G. ve Jean C. Stine. (1985). *Alan Ayckbourn: Contemporary Literary Criticism*, MI: Gale, Volume: 33, Detroit.
- White, Sidney H. (1984). *Alan Ayckbourn*, Twayne English Authors Series, Boston.